

"גם לנשמה מגיע אוכל"

"קול אליה" גבעת זאב
רחוב קרית יערים 32
גבעת זאב

synagogue
"KOL - HLIY"

BET MIDRASH
"BET - YOSEF"

BET MIDRASH
"OR - LAYSRI M"

LIBRARY

KOLL STUDENTS

TORAH LESSON
CLASS

CHARITY
AND CHARITY
FOUNDATION

בית הכנסת
"קול אליה"

בית המדרש
"בית יוסף"

בית המדרש
"אור לישראל"

אוצר הספרים

כולל אברכים

שיעורי תורה

קרן
צדקה וחסד

פרשת מקץ – שבת חנוכה שנת תשפ"ב

1. האם אפשר לראות בחלום בהמה או חייה שמתו? הוכח מפרשת השבוע!
2. האם עיור מלידה יכול לראות בחלומו דברים שלא ראה מעולם?
3. איך פרעה חלם בליל ראש השנה על מה שיקרה במהלך השנה והרי הדין של ראש השנה הוא ביום ולא בלילה?
4. מדוע יש להתענות תענית חלום על חלום רע, והרי החלומות הולכים אחר הפתרון, אם כן אפשר לפתור כל חלום לטובה ואז לא יצטרך להתענות?!
5. האם אפשר לעבור על איסור "לפני עיור בפתרון חלומות? הוכח מפרשת השבוע!
6. האם מותר לחתום על ערבות בשבת, כדי להוציא יהודי מבית כלא של גויים? הוכח מפרשת השבוע!
7. האם חלום שחולמים אותו כמה פעמים זה סימן שזה הולך לקרוא מהר? הוכח מפרשת השבוע!
8. האם אדם שעושה השתדלות זה נחשב כחסרון באמונה והוא נענש על זה?
9. מדוע יוסף לא התרחץ לפני שהוא בא אל פרעה?
10. למה נקראה אסנת כך? ומה היה כתוב בקמיע שכתב לה יעקב?!
11. איך החמור של בנימין הסכים ללכת כאשר על גבו היה גביע גנוב?!
12. האם האחים היו צריכים לברך על יוסף "ברוך מחייה המתים"? מדוע?

חנוכה

1. מדוע לא נוהגים בני חוץ לארץ לעשות את חנוכה תשעה ימים כמו את כל החגים?
2. מיהו הכהן הגדול שחתם על הפך הקטן של השמן שמצאו החשמונאים?

ניתן לקבל את העלון בכל שבוע בהודעה ליוצאפ 052-8144488 יוסף ויצמן

האם אפשר לראות בחלום בהמה או חייה שמתו? הוכח מפרשת השבוע!

לפיכך לא יחלום אדם מבהמה שמתה או נשחטה", וכן הביא בספר הברית (מאמר י"ז פרק יג) וז"ל: שמעולם לא יראה אדם בחלום שום בעל חי שכבר מת, כלומר בעל חי שהכיר אותה וידעה בחיים ומתה, כמו אם מת לו סוסו או פרתו לא יראה עוד דמותה בחלום, אף שרואה אדם לפעמים סתם בהמה חיה ועוף מתה בחלום, מפני שאינו אלא מדמה והוא רואה זה כמו שהוא רואה האבן והאילן שלא היה בהם רוח חיים מעולם, אבל הוא רואה בחלום אדם שכבר מת אשר הכיר אותו בהיותו בחיים, כמו אביו או אמו בנו או בתו, והסיבה לזה מפני שרוח הבהמה מתבטלת מן המציאות בעת פרידתה מן הגוף, ונפש האדם היא נצחית וחי לעולם, וכתב על זה שם: "ואם כן הוא זה מופת טבעי על השארת הנפש".

האם עיור מלידה יכול לראות בחלומו דברים שלא ראה מעולם?

יוסף ורב ששת רצו לנהוג כמותו ולא הצליחו וסימאו את עיניהם.

אולם בספר אמונות ודעות לרבנו סעדיה גאון (מאמר ו' אות ג) כתב שגם עיור מלידה יכול לראות בחלומו דברים שלא ראה מימיו.

וז"ל: "שהתברר שהסומא יש שהוא רואה בחלומו שכאילו הוא רואה, וכיון שאינו משיג את זאת מצד גופו הרי ודאי הוא משיגו מצד נפשו".

איך פרעה חלם בליל ראש השנה על מה שיקרה במהלך השנה והרי הדין של ראש השנה הוא ביום ולא בלילה?

ותירץ שבראש השנה יש שני דינים, יש דין אחד על ישראל, ויש גם דין על הגויים והטבע, הדין על עם ישראל תלוי בקידוש החודש והלכך

הוא ביום, אולם הגויים וכל הטבע דינם בלילה. וכמו שמבואר בחז"ל בגמרא במסכת כריתות (דף ו ע"א) שבליל ראש השנה אוכלים סימנים, והוא משום שיהא סימן טוב לטבע העולם שנידון בלילה. נמצא שפרעה שדינו כבן נח ומצב תבואת המדינה שהיא בטבע העולם, דינם בלילה, ועל זה חלם פרעה.

מדוע יש להתענות תענית חלום על חלום רע, והרי החלומות הולכים אחר הפתרון, ואפשר לפתור כל חלום לטובה ואז לא יצטרך להתענות!?

לטובה והגדות פסוקים לטובה אל אותם החלומות שבספר "פתרון חלומות" לא נאמר בהם כי טוב. וכיון שיש הרבה אנשים שחולמים על שיניים שנופלות ומבואר בגמרא ובספרי הפתרונות שזה סימן רע, יש בנותן טעם להביא מה שכי' הרב הנ"ל פתרון לטובה בחלום זה. וז"ל (אות נ"ב): "שמורים לו מן השמים שישמור שלא יקלקל כלי המבטא שלו שכבר פגומים, יותר ויותר בדיבורים אסורים.

ועוד פתרון מהגאון מו"ה אברהם שמואל זצ"ל גאב"ד איישישוק, שינקה מעול חובותיו מהיות "עבד לווה לאיש מלווה", שכמו שעבד יוצא בהפלת שן, כך הוא יצא מעול חובותיו", עכ"ל.

האם אפשר לעבור על איסור "לפני עיור בפתרון חלומות? הוכח מפרשת השבוע!

בספר חסידים (אות תמ) מובא שכומר אחד חלם חלום ובא ליהודי שיפתור לו את חלומו, פתר לו היהודי שפתרון החלום הוא: שיתנו לו כמה ענייני עבודה זרה, ויוכיח בהם ויורה לעם חוקות הגויים. סיפר היהודי לחברו את פתרון החלום, ואמר לו חברו כיון שהחלומות הולכים אחר הפה הרי על פיך יעבוד עבודה זרה וכתב "ולפני עור לא תיתן מכשול" (ויקרא יט יד) אמר לו

"ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור, והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחוי" (מא א).

בפסוק זה רואים שאדם יכול לחלום על בעלי חיים, וכן מבואר להדיה בגמרא במסכת ברכות בפרק הרואה, "כל מיני חיות יפין לחלום" עיי"ש.

בספר חסידים (אות תתשל"א) מבואר שאפשר לראות בחלום רק חיות שחיים כעת, או דמות חיה, אבל אי אפשר לראות בחלום חיות שמתו, מה שאין כן באדם אפשר לראות גם אדם שהיה חי ומת. וז"ל שם: "לפי שנשמת האדם המדברת אינה מתה, לפיכך יחלום החי מן המת, אבל הבהמה שמתה אין לה נשמת החכמה,

"וַיִּנְחַלְמָה חֲלוֹם בְּלַיְלָה אֶחָד" (בראשית מ"א, י"א)

בספר תולדות תנאים ואמוראים (ערך רב ששת) כתב שרב ששת שהיה סגי נהור לא היה עיור מלידה, אלא הוא נתעורר אחר כך, והביא ראיה לדבריו מהגמרא במסכת ברכות (דף נז ע"ב) שרב ששת ראה נחש בחלומו והרגו, ואם לא ראה מאורות מימיו מהיכן ידע בחלומו שזה נחש.

וכן כתוב בתשובות הגאונים (שערי תשובה סימן קעח) שאחד מהעשרה דברי חסידות שנהג רב היה לא להביט לצדדים, ורב

"ויישן ויחלום וכו' ויהי בבקר ותפעם רוחו" (מא ה).

הרגאטשובר זצ"ל בספרו צפנת פענח (מא ו) הקשה דאיתא בגמרא במסכת ראש השנה (דף יא ע"א) שבראש השנה יוסף יצא מבית האסורים,

נמצא שפרעה חלם בליל ראש השנה.

וצריך עיון איך פרעה חלם על מצבו ועל מצב תבואת המדינה, והרי הדין על זה הוא ביום ראש השנה, ולא בלילה ואם כן איך פרעה חלם על זה בלילה.

"ויהי כאשר פתר לנו כן היה אתי השיב על כני ואותו תלה" (מ"א ג)

בספר עין השמש על המהרי"ל (להרמ"ש שפירא זצ"ל עמוד 66) מביא איגרת ששלח לנצי"ב מוולוז'ין, על עניין החלומות שמתענים עליהם בשבת, למה לא יפתרו את החלום לאדם החולם לטובה ויועיל ועל ידי כך לא יצטרך להתענות תענית חלום, וכמו שמבואר בירושלמי וכן במדרש רבה בפרשת מקץ, והרי נאמר בגמרא במסכת ברכות (דף נו ע"א) כל החלומות הולכים אחר הפה, ועיי"ש מה שהשיב לו.

ואומר "עין השמש" כיון שנקט כך שאפשר לפתור לטובה, חיבר בסוף סיפרו קונטרס "פתרונים לטובה" והוא רשימות פתרונות

"ויהי כאשר פתר לנו כן היה אותי השיב על כני ואותו תלה" (מא יא)

הגמרא במסכת ברכות (דף נה ע"ב) לומדת מכאן: "שכל החלומות הולכים אחר הפה", כלומר הולכים אחר הפתרון של החלום. וכתב בעל הטורים: "כאשר פתר" - בגימטרייה "שהחלומות הולכים אחר הפה".

כיון שגם בלי שהייתי פותר לו כך את חלומי הוא היה מוכיח ומטיף לעבודה זרה, אין לחשוש ל"לפני עיוור"

אבל מי שפותר ליהודי שיחטא, כאלו הוא החטיאו, וזהו שנאמר "מְחַטְיֵא אָדָם בְּדָבָר (בדיבור)" (ישעיהו כט כא) אף על פי

האם מותר לחתום על ערבות בשבת, כדי להוציא יהודי מבית כלא של גויים? הוכח מפרשת השבוע!

רבה היא? אמר ליה דכתיב 'והיה כי יאמרו אליך אנה נצא, ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר למות למות, ואשר לחרב לחרב, ואשר לרעב לרעב, ואשר לשבי לשבי'. שבי קשה מכולם דכולהו אתנהו ביה.

אך לכאורה דברים אלו אמורים דווקא בשבוי שביד הנכרי לענותו, ולעשות בו ככל שיעלה ברוחו, אבל בבית האסורים נכרי, שהמקום מסודר ואין מענים שם האסורים, אולי על זה לא נאמר שבי קשה מכולם.

אולם במהרש"א הקשה איך אמרינן שכולהו אתנהו בשבוי, בשלמה חרב ורעב איכא, דיוכל להרעיבו, או להרגו בחרב, אבל שימות מיתה טבעית ודאי דאין זה ביד הכותי? והשיב המהרש"א: שגם זה בכלל שבוי דיש אדם שאינו הורגל בטבע מקומות ומדינות אחרות, ומת שם במיתה טבעית, עכ"ד. ולכאורה נראה לומר גם בענייננו יש בזה מצוה, ואולי מותר לחלל שבת.

והנה אמרינן בגמרא במסכת סנהדרין (דף כו ע"א) מכריז רבי ינאי פוקו וזרעו בשביעית, משום ארנונה. והקשו על כך התוספות: ואם תאמר ומשום ארנונה התירו לחרוש ולזרוע דהויה איסורה מדאורייתא, ויש לומר דמיירי בשביעית בזמן הזה דרבנן, אי נמי יש לומר דפקוח נפש הוא ששואל להם המלך מס, ואין להם מה יפרעו ומתים בתפיסת המלך, והכי איתמר בירושלמי משום חיי נפש, עכ"ל. הרי שלפי התירוץ השני בתוספות מותר לעבור על איסור דאורייתא כדי שלא לשבת בתפיסת המלך.

אולם בשו"ת מהרי"ל דסקין (קונטרס אחרון סימן ה אות ס) דן אם מותר לחלל שבת לפדות שבוי מבית האסורים, וכתב המהרי"ל דסקין להביא מדברי התוספות שלהיות בבית אסורים הוא דבר שיש בו חשש סכנה. והשיב נראה שלא אמרו זה כי אם בגזירה כללית, שיתכן שימצא בהם אנשים שימותו, והווי חשש סכנת נפשות ממש, אבל בפרטות לפדות איש אחד, ודאי לא חיישינן לסכנה, דהאי יחיד שימות בתפיסה, עכ"ד. משמע מדבריו שאדם אחד היושב בבית האסורים אסור לחלל שבת כדי להוציאו, משום שלא חיישינן שימות בתפיסה.

ולעניין אם מותר לכתוב כלאחר יד, כתב שם המהרי"ל דסקין, שלכאורה מפורש בדברי התוספות בגמרא במסכת מועד קטן (דף יט ע"א ד"ה וטוה) שמותר לכתוב בחול המועד בשינוי כדי להוציא תפוס מבית האסורים, משמע שביום טוב אסור לכתוב אפילו בשינוי, וכתב שיתכן ששם מיירי במקום שאין השעה עוברת, אלא שעל ידי הכתיבה עכשיו נפדה תיכף, ואם נאסור יכתבו אחר יום טוב ואז יצא, אבל במקום שהשעה עוברת, אין בידינו לאסור כלאחר יד, עכ"ד. וצריך עיון בענייננו כאשר ישב עוד כמה חדשים בבית האסורים, האם זה נחשב כשעה עוברת ומותר לכתוב בשינוי, או שעה עוברת היינו רק במקום שלא יצא תקופה ארוכה. (חש"ח סנהדרין כו ע"א)

האם חלום שחולמים אותו כמה פעמים זה סימן שזה הולך לקרוא מהר? הוכח מפרשת השבוע!

יש להקשות: הרי החלומות של יוסף נשנו שני פעמים ועם כל זה נתאחר הדבר עשרים ושתים שנה כמו שכתב רש"י (ל"ז ל"ד) מאי שנא יוסף מפרעה?

"וישלח פרעה ויקרא את יוסף וירצהו מן הבור ויגלה ויחלף שמלתיו ויבא אל פרעה" (מא יד).

יהודי שנאסר על לא עול בכפו, בבית אסורים נכרי, וקבעו משפטו בשבת, והשוטט מסכים להוציאו לחופשי, בתנאי שאחד יחתום על ערבות כספית, שהאסיר יחזור למשפט, ואם היהודי לא יחתום על ערבות, ישאירו אותו בבית האסורים עוד כמה חודשים, האם מותר לחתום על הערבות בשבת, ואם אסור האם מותר לחתום בשינוי?

והנה נאמר בגמרא במסכת בבא בתרה (דף ח ע"ב) אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן דפדין שבויים מצוה

"ועל הישנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר מעם אלהים וממהר האלוהים לעשותו" (מא לב).

הרא"ש, הרשב"ם, האור החיים, והתפארת יהונתן מתרצים: שהחלומות של יוסף היו בשני לילות, אבל החלומות של פרעה היו בלילה אחת, ורק כאשר אדם חולם בלילה אחד חולם את אותו חלום כמה פעמים אז זה סימן שממהר אלהים לעשותו ולא כשחולם בשתי לילות.

האם אדם שעושה השתדלות זה נחשב כחסרון באמונה והוא נענש על זה?

המהרש"א במסכת ברכות (דף נה ע"ב) מתרץ: מה שלא נתקיים מיד כמו חלום פרעה דכתיב ועל הישנות החלום וגו'. וממהר האלוהים לעשותו זה היה בתור עונש ליעקב על כך שהוא ביטל במשך עשרים ושתיים שנה כבוד אב כמו שאומרת הגמרא במסכת מגילה (דף י"ז).

ובערוך לנר על מסכת סוכה (דף נ"ו ע"ב) מתרץ: שיש שלושה מיני בטחון, יש אדם שבוטח בה' וברור לו כשיבא לידי צרה או דחק בעניינים שהם מדרך העולם, ואדם זה בטוח שעל ידי העניינים האלה ישלח לו הקדוש ברוך הוא ישועה, אמנם זה הדרך לא נרצה ולכך נאמר "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" וי"ל הכפל אבל יאמר שלא די שיבטח בה' שיושיעו, אלא צריך גם כן שה' לבד הוא מקום בטחון שלא בוטח ומשגיח בענייני עולם לקוות מהם ישועתו אלא רק מישועת ה' באיזה אופן שיהיה רצונו לשלחה לו. והנה נגד זה יש אדם שבוטח בה' וכשיבא לידי צרה לא עושה מאומה להינצל רק יושב ודומם לתשועת ה' וגם דרך זה לא יתכן שאין לסמוך על הנס אלא צריך האדם לעשות מה שביכולתו להינצל מצרה ודוחק אמנם הדרך האמתי בעניין הביטחון הוא הממוצע בין שניהם שיבטח בד' ויבקש להינצל על ידי ענייני העולם רק בתנאי שלא בוטח שוודאי על ידי אילו עניינים שבחר ימצא תשועת ה' אלא שבחר בהם אולי ישלח על ידיהם עזרתו לו. ובוזה טעה יוסף כשאמר כי אם זכרתי שבלי ספק יוסף הצדיק לא בטח בשר המשקים לבד כי אם שם מבטחו בה' ולכן אם לא הי' מבקש משר המשקים רק שיוכרו לפרעה במה שאמר והזכרתי אל פרעה לא היה בזה גרעון מדת הביטחון שאדרבה בזה רוצה הקדוש ברוך הוא שיבקש האדם תשועה ע"י ענייני העולם ולא יסמוך על הנס אבל חטא במה שאמר בלשון דאגה כי אם זכרתי אתך שבזה הראה שבוטח שרק על ידי הזכרה זו תבא לו תשועת ד' ואם ישכח מלהזכירו לא תבא לו לזה קאמר ולא פנה וכו' כי על ידי זה ניתוסף לו שנתיים ימים למרות שיוסף בטח בה' לא נתאמת לו תקוות בטחונו בזכירת שר המשקים עד שהזכירו ה'.

ובכתב סופר מתרץ: לפעמים יבטח אדם בה' ואחר כך שרואה כי כבר בטח בה' ולא באה לו ישועה ממנו פונה אל בני אדם ובוחר לו בדרכים שונים, ולכן אמר הפסוק: "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" כפל לשון, שהכוונה היא שאין מאבד בטחונו בשביל שלא נושע ועוד עומד בביטחונו, זה ברוך הוא, וכן אמר במדרש תנחומא (פרשת בשלח י"ב) "קווה אל ה'" אם קווית חזור וקווה כהנ"ל, וזה מה שאמר המדרש אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה בשום פעם אל רהבים, גם אחר שלא נושע מיד ה', ויוסף אחר שנמסר וניתן במשמר היה תמיד בוטח בה', אבל אחר ימים רבים שלא נושע פנה אל רהבים אל שר המשקים, וזה דברי המדרש אשרי הגבר זה יוסף, ולא פנה וכו' ע"י שאמר וזכרתי שלבסוף רפה מידת הביטחון אצלו.

עוד מתרץ הכתב סופר: יש מי שבוטח תחילה באדם ובכוחו ואחר שראה שכל זה הבל פונה עצמו לה' ואין זה בעל בטחון כראוי, והיינו ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, היינו שהיה מאז ומעיקרא ה' מבטחו, וזה פירוש הקרא אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה מקודם אל רהבים, אלא מתחילה שם בה' מבטחו, והנה יוסף פנה אל שר המשקים, ואחר שראה ששכח אותו ולא הזכירו לא פנה עוד לסיוע שום אדם, כי מיד ראה והבין כי שווא תשועת אדם ושם בטחונו בה'.

כותב המדרש רבה בפרשת השבוע (פרשה פ"ט על הפסוק בתהילים מ) "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" זה יוסף, "ולא פנה אל רהבים" על ידי שאמר לשר המשקים "זכרתי והזכרתי" ניתוסף לו על כך שתי שנים.

יש להקשות: דהרי המדרש סותר את עצמו דבתחילה אמר שיוסף היה בעל ביטחון, ואחר כך אומר שבשביל שפנה לשר המשקים נענש.

הבית הלוי מתרץ: דהנה באמת התורה התירה לאדם ההשתדלות בצרכי גופו וכמו שאמר הפסוק (דברים ט"ו) "וברוך בכל אשר תעשה", וכן כתיב (שם י"א) "ואספת דגנך ותירושך" ואמר ר' ישמעאל בגמרא במסכת ברכות (דף לה) הנהג בהם מנהג דרך ארץ, ועיקר העניין יש לומר שזהו כלל לאיש הישראלי שיהיה לבו שוקט ובוטח בה' והא דהתירה התורה להשתדלות הוא משום דלא כל אדם יכול להגיע למדרגת הביטחון הגמור ועל כן הותר לו ההשתדלות כדי שיהיה לו סיוע שיגיע למדרגת הבוטח וצריך כל אדם לחדש לו מלאכה ועסק כדי שיהיה נקל לו לבטוח בה', וכמו דמצינו בכל התורה שהתירה לפעמים כדי שיהיה לו סיוע לבא למדרגה המבוקשת, וכמו שאומרת הגמרא במסכת נזיר (דף כ"ג) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, הותרה שלא לשמה כדי שיהיה סיוע לבא לבחירה לשמה. ואם כן שיעור ההשתדלות הנרצה אינו שווה בכל אדם רק כל אחד לפי ערכו, דמי שיכול להגיע לבטוח במעט מלאכה אזי מה שירבה להשתדל יותר מכפי הנצרך לו לזה השיעור כבר יחשב לו לחטא נגד מדת הביטחון כי הרבה להלוך אחרי ההשתדלות ולא בטח, ומי שביטחונו עדין קטן משל חברו יוכל לעסוק במלאכתו יותר מחברו עד שגם הוא יהיה יכול להשקיט רוחו ולבו לבטוח בה' דעיקר בחינת בטחון הוא השקטת רוחו ולבו להשליך על ה' יהבו, ומי שמרבה בהשתדלות יותר מכפי הנצרך עונשו שמן השמים יוסיפו על הצטרכותו להשתדלות ולא יזומן לו פרנסתו רק על ידי גיעת בשר הדרך שבחר לו, והנה השתדלותו של יוסף שאמר לשר המשקים כי אם זכרתי אל פרעה הוא השתדלות קטנה ופחותה שנוכל לשער דהרי אין בו רק דיבור אחד ובפרט כי ראה יוסף כי מן השמים הוא בא, דהרי יוסף הבין דכל מה שהובא השר המשקים לבית הסוהר וכן כל חלומו הוא רק כדי שמוזה תצמח גאולה ליוסף, וכיון שרואים אנחנו שיוסף נענש גם על זה הא מוכח מזה דכל כך היה בטחונו גדול עד כי גם זה המועט למותר נחשבה לו ומזה העונש ניכר גודל בטחונו מה שאין לשער ממש, וזהו שאמרו אשר שם ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים דלפי גודל בטחונו לא היה לו לפנות כלל אל רהבים ואפילו בדיבור קל.

ובספר דובב מישרים (חלק ד ליקוטי תשובות והערות סימן שיי"ט) מתרץ: על פי דברי הגמרא במסכת מכות (דף כ"ד ע"א) אוטם אזנו משמוע וכו' כגון ר"א בר"ש, ועיי"ש ברש"י ז"ל דלפיכך הקפיד עליו הקדוש ברוך הוא משום שהיה רגיל ברוב פעמים לדקדק ובפעם אחת לא מיחה.

מדוע יוסף לא התרחץ לפני שהוא בא אל פרעה?

בשפתי כהן (לרבי מרדכי כהן זצ"ל מגורי האר"י ז"ל) הקשה שהרי לכאורה אדם היושב בבית הסוהר במשך שתיים עשרה שנה בלי להתקלח בוודאי שהוא מלוכלך מאוד וריח לא טוב נודף

"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו ויבא אל פרעה" (מא יד).

ממנו, ואם כן היה להם לרחצו ולסוכו טרם עמדו לפני המלך, ולא רק לגלח ולהחליף את שמלותיו?

והכתב השפתי כהן: "להודיעך שיוסף הצדיק לא הייתה לו זוהמה כלל לפי צדקתו, ואדרבה היה לו ריח טוב, וכיון שהריחו ממנו את ריחו הטוב לא רצו לרחצו". והוסיף שם לדייק מלשון הפסוק "ויחלף שמלותיו", שלא כתוב "וילבש בגדים אחרים", אלא שליוסף היה שני חלוקים תחתון ועליון, וכיון שיוסף רצה להראות נפלאות ה' שעושה עם חסידיו, החליף את החלוק התחתון ושמנו עליון, להראות שאין בהם ריח רע אלא אדרבה ריח טוב וראוי לעמוד בהם לפני המלך.

בספר הגאון (תולדות הגר"א מווילנה זצ"ל ח"א עמוד 112) מביא מספר תולדות הגאון מווילנה (לרב"צ אלפס) שבאחת מתקופות העוני

והדלות שהיה שרוי בהם רבנו הגר"א נתגלתה מצוקת הדחקות באופן שלא ניתן יותר להסתירה מעיני הבריות. אירע אז שמספר שכנות הביעו רגשי חמלה על אשת הגר"א הנלחצת תחת עול הדלות ופנו אליה בתמיחה, הכיצד את סובלת כל השנים במחיצת בעלך אשר אינו מפרנסך כראוי הרי אם רק היה רוצה

כבר היה מתמנה אחר כבוד לכהונת רבנות תמורת שכר הגון ביותר, מדוע אפוא אינך דורשת ממנו גט ונפטרת באחת מכל המצוקה הזו? אשת הגר"א מלבד שהייתה צדקנית ומסורה לבעלה, גם אשה חכמה הייתה, ובמקום להאריך ולהכביר במילים יצאה

לשכנעם ממראה עיניים, המתינו רגע, אמרה לשכנות הרחמניות, ואראה אתכן דבר. היא נכנסה לביתה ושבה עם שתי כותנות משל בעלה בידיה, את האחת לבש במשך שבוע ימים ואילו השנייה חדשה ישר מהכביסה, ובקשה מהן לנסות ולהבחין איזו היא הכותנות המשומשת ואיזו הנקייה, אלא שהשכנות ההמומות ממראה עיניהן לא הצליחו למצוא כל הבדל בין השתיים. או אז פצחה אשת הגר"א בתרועת ניצחון, אמרו נא לי עכשיו כיצד ניתן אפוא להיפרד מאיש אלוהים קדוש שכזה אשר גופו זך ונקי מחומריות וכל כתם או רבב לא שולטים בו. ובמדרש רבה (בראשית נד א) כתב על הפסוק "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו" – לרבות מזיקי ביתו כגון יתושים ופרעושים וזבובים, ועיין בדברים רבה (יא י) שבמשה רבינו לא נראתה בו רוח סרוחה מעולם ולא רמה ותולעה.

למה נקראה אסנת כך? ומה היה כתוב בקמיע שכתב לה יעקב?!

הכתב ההוא והצניעו, והוא שאמר לאביו: "בני הם אשר נתן לי אלהים בזה" (מח,ט) הראה לו הכתב הזה, ע"כ.

הדרך שהגיע הקמיע לידי יוסף כתב החזקוני: שכאשר בא יוסף למצרים יצאו כל הנשים לראותו מחמת יופיו כדכתיב "בנות צעדה עלי שור" וכל אחת זורקת לו חפץ או תכשיט וזו לא היה לה מה לזרוק וזרקה לו הקמיע שבצווארה, ונסתכל בו יוסף שהייתה בת בתו של יעקב ונשאה לו לאשה.

ובפרוש הרד"ל על הפדר"א (אות יב) כתב: שיעקב כתב לה פתק זה כדי להוציאה מידי ספק אסופי, וכמו שאומרת הגמרא במסכת קידושין (דף עג ע"ב) שאם תלוי בו פתק או קמיע אין בו משום אסופי, וכן שם אותה בסנה, כמ"ש שם שאם תלוי בדקל ולא מגיע אליו חיה ג"כ אין בו משום אסופי, ולכן תלאה על הסנה שהוא מקום גבוה שלא מגיע אליו חיה, אע"פ שרוב הסנה הוא אילן נמוך.

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וייתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן און לאשה" (מ"א מה)

בפרקי דרבי אליעזר (פרק לח) מובא שאסנת נולדה לדינה משכם בן חמור, וכאשר נולדה רצו השבטים להורגה כדי שלא יצא שם רע על בית יעקב, ויעקב הביא ציץ וכתב עליו שם הקודש ותלה על צווארה ושלחה והלכה לה, והכל צפוי לפני הקב"ה וירד מיכאל המלאך והורידה למצרים לביתו של פוטיפר, שהייתה אסנת ראויה ליוסף לאשה, והייתה אשתו של פוטיפר עקרה וגידלה אותה כבת וכשירד יוסף למצרים לקחה לו.

רבנו בחיי מבאר שמה שכתוב "אסנת בת פוטי פרע" הוא מפני שגדלה בביתו, שכן דרשו חז"ל "כל המגדל יתום

בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו". ומוסיף שלפי שגרשה יעקב מביתו והושיבה בתוך "סנה" אחד לכך נקראת "אסנת".

ומביא מדרש נוסף: מה עשה יעקב קשר לה כתב בצווארה וכתוב בו "כל המדבק בך מדבק בזרעו של יעקב", ויוסף שנשאה ראה

איך החמור של בנימין הסכים ללכת כאשר על גבו היה גביע גנוב?!

פחות לא היה בא, יום אחד שכחו עליו זוג סנדלים ולא זז ממקומו עד שנטלו זאת ממנו והמשיך ללכת.

והנה ליוסף הייתה תכנית לצער את אחיו על ידי הטמנת הגביע באמתחתו של בנימין, רק שלא ידע אם מהשמיים יסכימו אתו, ולכן שם את הגביע על החמור באמתחת בנימין, ובדק אם מהשמיים יתנו לחמור ללכת עם חפץ גנוב (וודאי שבשבטי י-ה היה נוהג דבר זה), וכאשר יוסף ראה שהחמור הולך, מיד "אמר לאשר על ביתו קום רדוף אחרי האנשים והשגתם ואמרת אליהם למה שלמתם רעה תחת טובה". (ועיין באגרה דכלה (דף קסה ע"ב) שמיישב בדרך אחרת באופן נפלא)

"הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמוריהם" (מ"ד ג)

הזוהר (ח"א קצג) מקשה שכיון שהם הלכו מדוע התורה צריכה לכתוב שגם חמוריהם הלכו, ועי"ש מה שכתב בזה.

והנה בספר קהלת יצחק לבאר הדבר בשם רבי אליעזר יצחק זצ"ל חתנו של הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל, על פי הגמרא במסכת תענית (דף כד ע"א) שלרבי יוסי דמן יוקרת היה חמור שעומד להשכרה לעבודה, ובכל סוף יום עבודה היו שמים עליו את התשלום והיה חוזר לבית אדוניו, ואם היו נותנים לו יותר או

האם האחים היו צריכים לברך על יוסף "ברוך מחייה המתים"? מדוע?

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו" (מה ג)

מי שרואה, דאמנם הוא ידע אך לא ראה, והכא הם רואים אבל לא יודעים, וק"ל.

והנה במדרש רבה (צג,ח) מובא שכשאמר להם יוסף "אני יוסף", פרחו נשמתן שנאמר ולא יכלו אחיו וגו', ולפי דברי הפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"א) שמי שקם לתחיה מברך "מחיה המתים", נמצא שכאן יכלו לפטור בברכה זו גם את חובתם לברך על ראיית יוסף.

יש להסתפק לאחר שאמר להם יוסף "אני יוסף", האם היו צריכים לברך עליו "ברוך מחיה המתים", שהרי סוף סוף ראוהו רק שלא הכירוהו, וכמו שמסתפקים ובפסקי תשובות (סי' רכ"ה) לגבי סומא שנפקחו עיניו האם צריך לברך "מחיה המתים" על

חנוכה

סיפור נס החנוכה, מעורר שאלה ומחייב התבוננות: מה היה ההיגיון מאחורי המהלך של החשמונאים? מנין היה להם האומץ לצאת למלחמה שנראית אבודה מראש? מהיכן נטלה קבוצה כה קטנה של אנשים כוחות ויכולות לצאת לקרב מול הצבא החזק בעולם?! ובעיקר - השאלה הנוגעת לימינו - האם גם לנו יש כוחות כאלה? האם גם לנו מסוגלים להתמודד באתגר כזה? האם הכוחות והעוצמות הללו, האמונה בדרך ויכולת ההתמודדות בגבורה, שייכים רק להם או גם לנו?!

התשובה היא שכן, וזהו הסוד החבוי בתוככי להבות נרות החנוכה. הנרות הקטנים הללו מספרים לנו סיפור, מעמידים בפנינו עובדה, חושפים לנו תגלית. והתגלית היא - שכן!

יש לכול יחודי נשמה אלוקית, בעלת עוצמות כבירות ובלתי נתפסות. שהנשמה שנתונה בקרבנו, שהיא חלק אלוקי ממעל שניטע בתוככי גופנו, היא כור אטומי של עוצמה רוחנית אדירה, לבת אש של חיים אמוניים מעוררי השראה ועתירי כוחות. הנשמה הזו מחיה ומפעילה אותנו, ובה בעת מעניקה לנו כוחות להתמודד, יכולות לוחמה גבוהות, עוצמות לעמוד בכל אתגר ולנצח בכל קרב.

מנגד, היצר הרע שבתוכנו פועל להסתיר ולעמעם את הנקודה הזו. הוא מבין, שברגע שנפנים את היכולות שבתוכנו ועד היכן אנו יכולים להתעלות, להתרומם ולהתקרב לאבא שבשמים - באותו רגע הוא יישאר מובטל, וכל שכנועיו יפלו על אוזניים ערלות. לכן, 24 שעות ביממה, 7 ימים בשבוע, הוא פועל לגמד את עוצמתה של הנשמה שנטועה בתוכנו. הוא משווק שאין בנו כוחות, שאנו חלושי אופי, שבדורנו כבר אין יכולות התמודדות, שאנחנו בכלל לא בנויים לנצח ולהכריע במלחמה הרוחנית.

ואז באים ימי החנוכה, ואנו מדליקים את הנרות, מתבוננים בלהבות, ומאירים את האמת: בתוך כל יהודי יש כח עוצמתי וחזק מאין כמוהו, והוא בהחלט יכול להתמודד ולנצח בכל אתגר והתמודדות. ימי החנוכה נועדו לגלות את הכח הזה ולהעצים אותו, להביא אותו לקדמת הבמה ולהפנימו אל הלב, כדי שבכל רגע נתון נדע ונזכור: בתוכו של כל יהודי בוערת אש, להבה עוצמתית. גם אם הוא נראה חלש מול גיבורים, חיל קטן מול צבא אדיר, נמושה זעירה מול כוחות חזקים - זו אחיזת עיניים מטופשת, כי האמת הפוכה לחלוטין: הנשמה היהודית שבקרבו היא כור אטומי המוזן היישר מכיסא הכבוד, ארון חשמל ומזוודת אנרגיה שכל כח בעולם לא יכול נגדה!

זהו המסר של ימי החנוכה, זהו האור העולה מבין הנרות, להאיר את נפשנו ולמלא אותנו באורה הבהיר של עוצמת הנשמה היהודית.

ככל שנקדיש יותר זמן להתבוננות על הכוחות שהנשמה מעניקה לנו, ככל שנעניק לנשמה את היכולת לתפוס את מרחבי הזמן והפנאי הנפשי שלנו, ככל שנוזן את הנשמה באוצרות רוחניים המחיים אותה - כך ניתן לה את היכולת להוביל אותנו, להעצים אותנו, להפעיל את הכוחות החזקים השרויים בתוכנו.

בית הכנסת קול - אליה
רחוב קרית ישראל 32 גבעתיים

"וּבְדַקְתֶּם עֹמֶדֶת לַעֲדָה זֹאת הַקּוֹנֵה סִפְרִים וּמִשְׁאֵלִים לְאַחֵרִים"

לאוצר הספרים דרושים בדחיפות

ספרי יסוד נוספים למען לומדי בית הכנסת
משתתפי השיעורים וכל באי בית המדרש.
ניתן להקדיש ספרים עם הקדשה מיוחדת על
גבי הספרים לע"נ / בריאות / הצלחה / נחת /
שלום בית / זש"ק....

לסיוע ותרומות:

בנק הדואר 009 סניף 001 חשבון: 28489040
מרכנתיל דסקונט בנק 17 סניף 621 חשבון 89000
או בביט לטלפון מספר: 052-8144488
ניתן לתרום מכספי מעשרות לכתחילה
לפרטים נוספים בכל נושא אוצר הספרים
הרב יוסף ויצמן 052-8144488
איש לרעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק

בלב הומה מהתרגשות ובשמחה של מצוה, אנו חווים בימים אלה את הימים הגדולים והמוארים, ימי החנוכה. אלו ימים ייחודיים ביותר, בהם מדי ערב ניתנת לנו ההזדמנות להדליק את הנרות ולהתכנס סביבם, להאיר את הלב באור הניסי של קירבה לבורא עולם, ולשורר בהודאה על נפלאותיו עמנו, בימים ההם ובזמן הזה.

נעימות שירי החנוכה גואות ועולות, משתלבות בהרמוניה נפלאה של ניחוח הסופגניות. הילדים מקפצים בעליצות סביב סביבונים מוארים, וכולנו מקדישים זמן ומחשבה להתבוננות במשמעות הנס ובהשלכותיו לימינו. אין לב יהודי שלא רוטט עם הדלקת הנרות

ושירת 'הנרות הללו', כל נשמה יהודית נרגשת בשירת ההודאה 'מעוז צור ישועתי...'

כאשר אנו מביטים בנרות הדולקים ובשלהבות הנוצצות, אנו מעלים בזיכרוננו את הנס המופלא שהתרחש בימים ההם, כאשר קומץ חשמונאים יצא למלחמה על קידוש ה'. הם היו חלשים ומעטים, אבל טהורי מחשבה ואמיצי רצון. הם נלחמו נגד האימפריה הבינלאומית ששלטה בעולם שלטון ללא מיצרים, ולא רק שניצחו אותה והכריעו את גורל המערכה, אלא שמצאו פך שמן טהור ונעשה להם נס כביר שהוא הספיק לשמונה ימים.

הנה אוצר יקר, אותו גילה בספר ייסוד ושרש העבודה' והובאו הדברים גם ב'קיצור שולחן ערוך': ימי החנוכה מסוגלים מאוד לתקן את פגמי הנפש, וזאת – בנתינת צדקה לעניים ובמיוחד לעניים עמלי תורה. הזוכים לתמוך בלומדי התורה, ולהחזיק בידי עוסקי התורה בימי החנוכה – בכך הם מתקנים את פגמי נפשם, ומזקקים ומזככים את ליבם לאביהם שבשמים!

הבה נתפוס גם את המתנה הזו. עוד נותר לנו די פנאי לתמוך בעמלי התורה, לתת צדקה ולהחזיק בידי לומדי תורה. הבה נעשה זאת בימי החנוכה, וכך נטהר את ליבנו ונפשנו, ונצא מימי החנוכה זכים מטהרים!

הבה נצל את שעת הדלקת הנרות, להתנתק מהמרוץ הגשמי השוחק, מהתעשינות המקיפה מכל עבר, מהדאגות שנוטלות את שלוות נפשנו. נייחד את הדקות הללו לחשיבה, להתבוננות, להעמקת הקשר עם הנשמה היהודית שבקרבנו, ואז נזכה שאורם הזך של הנרות ישאב אותנו לעולמו הפנימי הקסום והעשיר, אל תוך מרחביה האינסופיים של הנשמה היהודית הכבירה שבתוכנו, וזה מה שיעניק לנו כוחות ועוצמות לכל ימות השנה!

בין שלל האוצרות שמעניקים לנו ימי החנוכה, נמצא עוד אוצר אחד שכדאי לייחד אליו תשומת לב ומחשבה. הלא כולנו מחפשים למחוק את ההיסטוריה הלא נעימה שלנו, לנקות את העבר, לזכך אותו מכתמים שדבקו בו. כולנו חשים שיש לנו מה לשפר, למרק, לטהר...

****

מדוע לא נוהגים בני חוץ לארץ לעשות את חנוכה תשעה ימים כמו את כל החגים?

וכתב האבודרהם (סדר הדלקת נר חנוכה) בשם בעל העתים, שמכל מקום בזמן הזה שאין מקדשים אלא על פי החשבון, ואין עושים בגולה שני ימים טובים אלא מתקנת חכמים שיזהרו במנהג אבותיהם, אי"כ בשאר המועדות שהם מן התורה החמירו רז"ל על ספקו, אבל חנוכה שהיא מדבריהם הם אמרו לעשות שמונה ימי חנוכה והם אמרו חשבון המולדות.

הפרי חדש (סי' תר"ע ג) כתב שני טעמים נוספים מדוע בזמננו עושים שמונה ימים ולא תשעה. א. כדי לרמוז על עניין ביטול מצוות מילה שגזרו עליה היוונים, ומצוותה לשמונה ימים, ב. שעל ידי שינהגו שמונה ימים יזכרו ביותר שהנס היה שמונה ימים.

בזמן שהיו בית דין מקדשים את החודש על פי הראייה, בחודשים שהיו בהם מועדות היו שולחים שלוחים להודיע לרחוקים אם קידשו יום שלשים או יום שלשים ואחד, כדי שידעו מתי יעשו את המועדות, ואומרת המשנה במסכת ראש השנה (פרק א משנה ג) שהיו שלוחים יוצאים אף על כסלו, מפני חנוכה.

המנחת חינוך (מצווה שא אות ו) כתב, שבמקום שלא היו השלוחים מגיעים היו עושים חנוכה תשעה ימים מספק, כדרך שאמרו בכל המועדות, ואין לומר ספק דרבנן להקל, שכיון שהספק הוא אם יום הראשון הוא חנוכה ויום התשיעי אינו חנוכה, או להיפך, ואם נאמר להקל לא יהיה חנוכה לא ראשון ולא תשיעי, והרי אחד מהם בוודאי חנוכה, לפיכך הולכים להחמיר.

****

מיהו הכהן הגדול שחתם על הפך הקטן של השמן שמצאו החשמונאים?

שהדין הוא שבשביל לשרוף את הפרה לא צריך הערב שמש ומספיק טבילה, אלא שכיון שהצדוקים סברו שצריך הערב שמש, לכן היו הפרושים מטמאים את הכהן השרוף את הפרה והיה טובל ומיד קודם הערב שמש היה הולך לשרוף הפרה, כדי להוציא מליבן של צדוקים.

והנה השמנים שעשו הפרושים, לפי הצדוקים היו בחזקת טמאין, מפני שפעמים שאת השמנים עשו אנשים שהיו טמאים ושהזו עליהם מפרה שלא נעשית במעורבי שמש, ולשיטת הצדוקים הם לא ניטרו. ולכן יוחנן כהן גדול הטמין במיוחד שמן שהוא טהור גם לשיטת הצדוקים, ואפילו שכשנעשה צדוקי כנראה העבירו אותו מכהונתו צריך לומר שעדיין נשאר בשם כהן גדול שעבר מנשיאותו. ואחר כך בניצחון החשמונאים מצאו הפך הזה ונעשה בו נס, ובוזה היה תיקונו שבאותו פך שלו שנתפס למינות בו נעשה הנס על ידי מתתיהו בנו ודו"ק. ובכלבו (סימן מד ד"ה בכ"ה בכסלו) כתב גם כן שהחותם היה של יוחנן כהן גדול.

מובא בגמרא במסכת שבת (דף כא ע"ב) שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול...

בשו"ת דברי יציב (או"ח סי' רפב) וכן החיד"א (בספר מחזיק ברכה סימן תר"ע בקונטרס אחרון אות ב) מביאים שתמהו רבים: וכי דרך כהן גדול לחתום את השמנים?

וכתבו לחדש שהכהן גדול שהיה חתום על פך השמן היה "יוחנן כהן גדול" שנהיה צדוקי אחר שמונים שנה, (וכך אומרת הגמרא ברכות דף כט ע"א) בפרי עץ חיים (שער נפילת אפים - פרק ב) שנכנס בו ניצוץ של קליפה, בשעת נפילת אפיים עיי"ש. ועיין בצדקת הצדיק (אות רלט) שמבאר זאת על פי מה ששנינו במסכת פרה (ג ז) "ומטמאים היו את הכהן השרוף הפרה מפני הצדוקים שלא יהיו אומרים במעורבי שמש הייתה נעשית".

****

לאחר 8 שנים של הדפסת והפצת עלון זה! ומאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות! לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם את כמות הדפסת והפצת העלון.

מעוניין לזכות את הרבים " אתה יכול בשמחה להדפיס את העלון ולהפיצו באזור מגורך

ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזיכוי הרבים לבריאות אושר נחת זש ק ולשם קרובים וידידי

המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים יוכל לפנות לרב יוסף ויצמן • 3666-274